

Okutoburukalo san 2016

San 44nan - Boko 537nan

Songo = dorome 35

Kunnafonisèben bota kalo o kalo - BP : 24 - Téléphone : 20.21.21.04 Kibaru bugufiye Bosola Bamako

Sikasofanga
juçn n'a laban

Le 3

Loron ni Nara serekiliw kono, tijenifénw digira senefénw na

Minisiri Kasumu Denon file foto do kono

Samiye daminecogo an'a taacogo kama, mogow tun nisondiaya n'o ye kosebe. Nka a b'i n'a fo a ma ke nisondiya kuntaala janyetuguni. Sene minisiri Kasumu Dénon ye taama min ke Loron ni Nara serekiliw kono san 2016 in okutoburukalo tile 10 ka se a tile 11 ma, a kolosira ko tijenifénw digira senefénw na kosebe. N'o ye ntow, minanw an'a tow ye. Senekelaw jigi misenyan a soro la. Cakeda min nesinnen be falenfenw

lakanani ma ani ntonkele cakeda nemogow, olu tun be minisiri Kasumu Dénon nöfe a ka nintaama in na. U'y a kolosi, ko tijenifénko in ye lakika ye. Foro döw la tijenifén 200.000 tun be se ka soro taari kelen kono. O b'a jira ko foro be foro la, murutigi te don o la notige la. O forotigi caman be sigi ni balokogeléya ani sanwér sumansintaya ye. Minisiri ka fo la, a tena ne ni déme ma don o tiglamogow la dumuniko ni sumansiko la, ani ka

dabali numantige nin nogonna geleya were kunbencogo la a tuma na.

Jateminebena ke ka senekelaw togow seben, minnu ka forow tijena, walasa K'u bolomagen baloko ni sumansiko la. Kasumu Denon y'a jira ko, o déme ninnu bëna a kun ne, n'a baaraw kera jelenya la. O de koson a y'a geleya sigidaw nemogow ma, ni togosébenw ni démew dili daminéna, uk'a ke jelenya la. Akodansagonwale fen o fen mana bo a la, o têna to nangibali ye.

Jateminebena y'a jira, ko geleya min file Loron ni Nara serekiliw kono, o ma ye jamana fan wérew fe fölo. O senekelaw jigi ka ni fölo n'u ka forow cogoya ye. Minisiri y'a jira, ko Loron ni Nana serekiliw senekela minnu ka forow tijena, ko goferenaman bëna u déme. Samiye bëna sabati jamana fan were minnu fe, u bolomageni sumankola, o bëna se ka soro o yorow la. Minisiri seginna nin jigisikuma kelen in kan Jumara Kusata komini dugutigi 20 ni k'jena; olu minnu tun nana a kunden Jumara. A kolosira ko ja ye yorò döw forow tijé. O ja döw kuntaala ye tile 20 soro. Tile 20 ja, o te to furabuluw ni sumanw na. O be na ni dumuntanya ye fennénamaw bolo kungokona. Ode koson ubewuli k'u kunda yorow kan, u be dumuni soro yoro minnu na; n'o ye forow ye.

Tijani Tarawele ye senekela ye Muruja. Minisiri taara a ne da ale ka

för kan. A kolosira ko suman têna tige o foro in na ninan, k'a sababu ke ntow ye. Ntow tun kolosira yen kabini zuluyekalo kono. Tijani Tarawele y'a jira ko minisiri ye jigisikuma min fo, k'o be son ka ke sababu ye u ka se ka dumuni soro ninan; n'ote kominisirin'a nofemogow, k'u yere ne be foro la. Nafa fosi t'a la tuguni, fok'a kalaw tige ka bila baganw ne u ka dumuniko kama.

Ntonkele cakeda ani falenfenw lakanani cakeda nemogow y'a jira, ko kabini tijenifénko kunnafoni sera olu ma, u ye wulikajow ke; nka k'u ka baara ma se k'a kun ne bilen. K'u ye taakaseginke forocamanna furakeliw la, o si la wasa ma soro. U y'a jini senekelaw fe, ko san nataw la, senekelaw k'a laje k'u ka forow ni tu dance bo k'a lasaniya ka ne. Sabula ko ni danfara n'nama te foro ni tu cc, tijenifénw be forow lasoro teliya la ni fanga fana ye.

Ntonkele cakeda nemogow Fakaba Jaklite y'a jira k'u ye dese döw kolosi u ka baara kónona na. Tijenifénw yera dugukolo fiye min kan, o tun ka bon ntonfagajama ma. A k'u bëna dabali kolo girin tige ka bila san nataw ne. Fen minye ja kunkankoye, minisiri y'a jini o yorò senekelaw fe, u k'u wasa don sumansi telimanw na ani k'u senecogo matarafa.

Kalifa Jakite
Dokala Yusufu Jara

Sugunemarabaliya bana

Walasa ka suguneperekni sugunemarabaliya were banaw kùnbèn, mogò ka kan ka waleyà dòw matarafa. O dòw file :

Kana son ka sugune lamine ka mèen

Sira do be mogò kunkolosèmè ni sugunesira ce. Ni sugunebara fara, o kunnafon be lase kunkolosèmè ma. Oyòron be la a be jigin i kono ka sugune ke. I jilaja ka sugune in ke, kana a mine ka mèen. N'o ts'ni'mènnia sugune lamarali la i te son k'a ke a tuma na, a laban na kunkolosèmè têna son k'i ladonnuya tuguni ni ci lasera ale ma, ko sugunebara fara. N'o kera tuma o tuma, hali n'i ye sugune ke, sugune be sin ka gan i la k'a soro sugune ti la. Walima sugunebara be fa fo ka sugune bòn a yere ma k'a soro i m'a dòn.

I yere tanga sugunekébana ma

A ka ca a la sugunekébana faba ye musow ye, ka da u da cogo kan. Banaköttaa boyoro ka surun sugune boyoro la. Ni kònónabana b'ilà, o banakisèw be se ka bo ka don sugunebara sira fe k'o jogin. Q la n'i be den musomannin k'o k'o, i b'a ke ni hakili juman ye. Ni mogò min be se fana, kafonogonya kofe i jilaja ka sugune ke. O be se ka bo ni sugunesira banakisèw ye.

KONOKO BE LE BNAN NA

Mali ka san 2017 baarakenafofo naniya sirilen

Minisiriwa laa daalatonsigi min kera alamisadon setanburukalo tile 29 san 2016, nafojoko ani wariko minisiriye Mali ka san 2017 baarakenafofo naniya sirilen dajira o kene kan. Dijen kera n'o ye:

A jiralen b'o seben in kono, ko jamana jigi be warisorota min kan, k'o be se sefawari miliyari 2.013 qani miliyon 532 ma, kemesarada la, o ka ca ni san 2016 ta ye ni 11,74 ye; k'a musakaw b'ensefawari miliyari 2.270 ani miliyon 647 ma; o ka ni san 2016 ta ye ni 10,33% ye.

San 2017 baarakenafofo in na, musaka caya sababuye goferenaman ka layidu talenw waleyali ye; i n'a fo.

- do farali baarakelaw ka ka saraw kan;

- demewari ani denbaya ladonni musaka min ka kan ka sara polisiw ni ponpiye mogow ye;

- baara keta minbolodara sorodasiw kama;

- benkanseben min bolonobilala goferenaman ni korofela mogo murutilenw ce Alize, Alizeri, faaba la, o konkow waleyali;

- goferenaman ka porozew n'a ka baara bolodalenw waleyali;

- dofaralicakeda dowbaarakenafofo kan, i n'a fo kalanko minisirio kenevako minisiriso, nogondeme hadamadenya sabatili minisiriso, muso den ani denbaya yiriwali minisiriso, jiko anilasaniyalicakedaw;

- dofarligoferenamanika demewari dita hake kan sene kefenw soroli la.

Nafoloko ni wariko minisiri
Bubu Sise

Nin ye Mali ka san 2017 baarakenafofo naniya sirilen ye jatemine ye. Wari soro be dese

musakaw la ni sefawari miliyari 257 ani miliyon 69 ye; kasoro san 2016 ta tun be dese ni miliyari 255 ani miliyon 957 ye. O b'a jira ko baarakenafofo naniya sirilen in be dese ni hake min ye, kemesarada la o ka ca ni san 2016 ta ye ni 0,45% ye.

Nka a bena se ka dafa ni demewari ye, minnu be di bolomafara ye baarakenafofo la ka bo kokan ani faso nafolosoba (terezori) be juru minnu don, olu tonow.

San 2017 baarakenafofo fanba bema don baara 4 dafe

Nafoloko ni wariko minisiri Bubu Sise ketu ka san 2017 baarakenafofo dantigeli ke arabodon okutoburukalo tile 19 san 2016, a sinsima poro 4 kan, minnu ka gelen jamanakuntigi ma kosebe; O poroze bee be sirako kan. Nka ni min ma se ka ke san 2017 kono, o be bila san 2018 baara ketaw kono.

Bamako kono, babili 3nan kun min be taa bila Segu sira la, o be ke taa ni segin sije fila-fila ye.

Sira min be bo Kulubilennin na ka na bankorin na, o be dilan. Babili 4nan fana musaka jate minenen don san 2017 baarakenafofo kono.

Kayi mara la, babili 2nan be jo Kayi dugu kono. Kayi ni ke nebe ce siraba be dilan ani Kayi ni Sajola sira. Sira min be Kita ni Bafulabe ce, o dilanni nebilabaaraw be ke san 2017 kono. San 2018 kono be dilan. K'a damine Zancebugu ka taa a bila Konowari dance la, o dilanni be damine kabini san 2017 damine na; a musaka jatelen don san 2017 baarakenafofo kono; Afiriki yiriwali banki min tubabukan danje surun ye Badi (BAD) ye, o be do dia musaka la. Gitron min be Sikaso ceci, o be lakuwaya. Tile kurandiyoro n'oyepanosoleriye, olubena jo Segu, Kayi ani Bamako.

Wari donda 4nan o ye sene ye. San 2017 baarakenafofo kemesarada la, 15,1 be don sene dafe. O kun ye ka yelema numan don sene kecogo la walasa k'a soro jiidi. Foro labenta bema caya walasa Maliden caman ka se ka do soro a la.

Fen min ye ben ni lafiya sabatili siratige ye, jamanakuntigi y'a naniya ka nafolo bila kominiw ka bolo kan walauna se k'u joyoro fa sigidaw ko caman na. O hukumu kono, jamana ka nafolo soroaw kemesarada la, 24 be lateme kominiw ma san 2017 kono; san 2018 ta bema ke 30 ye nafolo soroaw kemesarada la.

Hakillajigin na, kemesarada la 16 dira kaban ninan ta la.

Baara suguya naani minnu dantigera, o folo ye jamana lakanani ni jamanadenw lakanani ye; filanen ye hadamadenya sabatitialew (kalan, keneva, sinjiesigikow ka baarakela lakan); sabananyekiirigi tigeli jelenya la, naaninan ye sene yiriwali ye.

Dokala Yusufu Jara

Perenbaranin foronna ni Seki Awisa ye k'a faga

Seki Agi Awisa ka mobili yelenna perenbaranin do kan, sibiridon okutoburukalo tile 8 san 2016 Kidali. O foronna n'a ye k'a faga Ale tun ye Asiseyuya (HCUA) nemogo do ye. O ye korofela mogomurutilenw kajekulu do togo ye. Kasaara in kera Minusima ka sorodasikan masurunna na; a boto yere tun don yen laje do la. Minusima ni Barikani n'o ye Faransi sorodasiekulu min be kojugubakelie la Afiriki sahelikungo kono, olu ka laje tun don, u ni mogo murutilenw kajekulu be deli ka minke. Ale boto olaje la, a seginta Kidali dugu kono, a ka mobili panna mugujugudofe. A kelen doron de tun b'a kono.

O mogo murutilenw ka farajogonkaniekulu min be wele Sema (CMA) o sorodasi nemogo do fana don. A tun welelen be Minusima ni Barikani ka laje in na a k'o joyoro in koson. Semaya'ajira ko Seki Agi Awisa ka nin fatuli in sababu te kasaara balalen ye; ko Minusima de ka janfa labennen ye nin ye. K'i b'a soro

perenbaranin in dulonna a ka mobili jukoro sanni laje ka ban. K'a bolen sorodasikan kono ka metere 500 nognona ke, kasaara in kera.

Kolosilikeli dowy'a jira ko Seki Agi Awisa naniya jugu de seginnen ye nin ye a yere ma. Ko baara were t'u yere la ni mugujuguw donnite mogow ne siraw kan.

Nin ce min fatulen file, ale de ja bora widewo do la, minnu ye Mali sorodasikan damine Agelihoku, k'a sorodasi tege fila siri u ko k'u bee kantige san 2012 zanwuyekalo tile 24. Okofelyadi Agi Agalikera alimami ye u ne ka seliwaati seli. Seki Agi Awisa tun ye lyadi Agi Agali masurunnamogoba ye a ka kojugubakelie Ansaridiini kono. O Ansaridiini de togo yelemania ka ke Emyia (MIA) ye, ka laban ka yelemania ka ke Asiseyuya (HCUA) ye. O togoylema - yelema kun tun ye walasa u sen ka don sigikafow la Alize. Wa o ye sira soro; dinemaa y'a ne tugu o kan ten.

Seki Agi Awisa togoje yere ye Abu Mohameddye. A bangeria Kidali san 1968. Korofemogow ye murutili min ke san 2006, a tun b'olu la. San 2010 waati la, a ye bagabagali do ta ka jenies Kidali mara konseyejekulu nemogo Abodusalamu Agi Asalati ma, k'a b'o faga. A minena ka da o naniya in kan Gavo. San 2012 waati la, a donna Ansaridiini na lyadi Agi Agali nofe. Ale de tun y'o ka sorodasiw nemogo ye Agelihoku sorodasikan damineni na.

San 2013 zanwuyekalo la, Faransi sorodasiekulu min tun be wele Seriwal, o kelen ka Mali korofela boli damine juguw bolo, Ansaridiini yelemania ka ke Emyia ye, kalaban ka ke Asiseyuya ye san 2013 mekalola la, walasa u kana bon. Faransi sorodasiekulu fe. San 2014 feburuyekalo la Seki Agi Awisa seginna ka na Kidali ka ke Asiseyuya sorodasiw nemogo ye.

Adama Jara
Dokala Yusufu Jara

Baloko numan : Tulu ni nalakefenw be soro jiri minnu na

Jiri caman be yen, tulu ni nalakefenw be soro minnu na sigida la, i n'a fo sunbala, layi, situlu...

Sunbala

Sunbala ye an ka sigida najin ye. Ale be soro jiri min na, o ye neresun ye. Ale ye nafen dumanba ye min bilalen don bolo kofe, kasoro jeciba de b'a la keneva la du kono. Ale kolosinsinna ka bon. A be se ka sogomafenw joyorofa, walasa farikolo be se ka baara ke ka je.

Farikolo naflan caman be soro sunbala la : Feri (fer) ani witamini C desoroala. Iyodi(ide)aniseleniyomu (selenium) min donnen don kosebe farikolo korocogo sira kan, o bee be sunbala la.

An k'a don k'a fo ko sunbala baara be

ke musow fe, olu de be nerekolo bayelema k'a ke sunbala ye.

Layi :

Layi be sumanw ni naw kasa diya. Balofen dunta don min nafa ka bon kosebe dusukunnabana ni farikololabanaw kunnenni na. A be banakisew kele ka bo fari la.

Layi kene dunni don o don, o be farikololabana caman kunnben. Farafinlayi matarafali nogn te, a timiya ka bon ka teme siniwaw ta kan, hali n'o y'a soro a woro man di, wa a basiyalen don.

Layi min be bo kakan, o be sene ni tubabunogo ye. Waati dow la, u b'u labaara ni tubabuferre wewew ye, k'u jenif walasa u kana falen joona. O fecrew sababuya la, a be se ka mara

ka meen, wa a be se ka doni jamana ni jamana kasoro a ma tine. Sira were fe, n'an duumena kokanlayi sanjni kan, an be ke sababu ye k'an ka sigida cike n'a soro segin ko.

Situlu

Situlu ye nafen naframaba ye. A be sanujoyrofa togodalamusow bolo. A be min lase farikolo ni kunsigi ma, o dogolentemogosila. Nafaba b'a la du ka baloko la. Sigida tulu numan don. Ni situlu b'i bolokoro, tubabutulu sankun te bilen.

Situlu sanni n'a matarafali sigidalajama fe, o be ke sababu ye ka nafa belebele lase togodalamusow ma, k'u ka soro sabati u bolo.

Berisoni Tarawele
ka sigidalafen duntaw

Sikasofanga jujon n'a laban

Sikaso dugu bugunnatige

Dugu cogoya

Sikaso be Mali woroduguyanfan fe ka digi koron kan. Bamako - Bobo Julaso, Segu - Kucala - Ferekedesugu, o siraw be teme Sikaso fe. Dugu sigilen be falaba do kere la kulu jan fila ni nogon ce. Loco k'be taa bila Banifin bolofara min na, o be wele Sangaranko; ale de be teme Sikaso fe. Dugu yere de sigilen b'o Sangaranko in lahoroma kono, k'a lakana ka bo juguw ka binkanni ma. Waatiw temena, Sikaso dugukolo tun ka ni sené na kosebe k'a sababu ke jimatoyra caya ye. Dugu ye kabakomayoro ye a kejekayanfan fe ka digi koron kan; sabula bogobilen kulu do b'a ta kejeka fe ka taa woroduguyanfan fe, fo k'a kunda tilebin kan doonin. O kundama be metere 50 bo, a fiye be metere 300 bo duguma. Kulu jando fana b'a kofe min kundama be metere 80 bo, k'o fiye ke metere 35 fo 40 ye duguma.

Dugu buruju

Kuma naani nogonna fura Sikaso burujuko la. Maninka kunda, a jirala ko Sikaso ye «Sika dugu» ye. Mogow be siga dugu min na. N'o ye ka siran a ne walima k'u yere tanga a ma.

Ceba Tarawele (1866-1893) kera Kenedugu faama 21nan ye. Ale de ye Kenedugu bonya ka n'a dan ke fo Segu ni Mosijamana ye. Ka fangatigi wele «Faama», o folbla ale de la. Watara minnu bora Kon, olu dannamogo tun ye Ceba ye. Ode la a sigili Kenedugu fanga kunna, o tun mandimogotowyre. Nka aye mandidya karaba a yere la ni cekisnya ye. Kenedugu fanga walangatarra ka Mijnankajamana woroduguyanfan mine. Bandama min be Konowari jamana kanbi, k'omara kejekayanfan mine, Bobo Julaso min file Burukina, k'o Sinafomara mine.

Kon faama tun be k'a ka sorodasi laben ka bila fanga lakanani kama cogo min na, Ceba fana y'a tawlaben o cogoya kelen na. Yanni Ceba ka sigi fanga la, Kenedugu faaba tun ye Fenkolye. Okofe Bugula. Nka Ceba kelen ka fanga ta, a ye Kenedugu faaba ke Sikaso ye. O y'a berenna ye, a ba faso. Kenedugufanga de

Maraka kunda, a jirala ko Sikaso ye «Sikokama» ye; n'o ye Sow be soro dugu min na.

Sinafo kunda, a jirala ko Sikaso ye «Surukonokan» ye. Suru ye basi ye, kono ye fini ye. O koro ye fooye dugu. Sinafo kunda tuguni, a jirala ko Sikaso ye «Solokamu» ye. Kamu ye dugu ye, solo ye sama ye. O koro ye ko Sikaso ye samaw ka dugu ye. Wa mogoo camandedalenb'o kumalaban in na bi, ka teme a tow kan.

Dugudenw

Jininiw y'a jira, ko fo ka se san kememugan laban ma (20è siècle) siya 3 fira nogon ko Sikaso. Samogo minnu ye Manden siya do ye, olu folo de sigira Sikaso. Bakurubafa la, olu ye dugu sigibaa folowyre. Sinafow fora olu ko. U bora Kidiwari ni Burukina ka na Sikaso. San kemetanniseeginn waati la (18è Siècle) u jenseenna ka Kipan ni Banifin n'a lamini lasoro. O Watara minnu bora Konka na Sikaso, fanga tijenou olu bolo, Julaw donna Sikaso. Sinafow fanga meennna Sikaso. O de la, hali Jula minnu nana, olu labanna ka yelema ka ke Sinafow ye. Tarawelew don, minnu bora Manden kono. Dow yere k'u bora Gangaran,

Kita serékili kono. Dow fana y'a jira k'u bora Balanzan, Kangaba serékili kono.

Tuma min na Jula ninnu bora Manden, utaara Kangura fanfe. Obe Banfora ni tilebin ce. Banfora be Burukina jamana kan. U labanna ka taa Kon, Konowari jamana kan. O kofe u nana Folona na Kajolo serékili kono, ka soro ka taa u sigi Sikaso o bee kofe. Tarawelebonda filia, minnu bora Masa Danwulaba Tarawele la, olu de tun be Sikaso fanga bo nogon koro, fo ka se san 1898 ma. O Tarawele yelemak 3nan de kera Ceba Tarawele ye. Tarawelefanga kuntaala janyana kosebe. U ma son ka nogon janfa fanga nofe. Ko saba kera u ka fanga konona na.

- Sinafo tun be Kenedugu koronyanfan fe. Masa Dawuluba Tarawele y'a ka fanga boli olu kan. A y'u mara. O kera san kemetanniseeginn banwaati la.

- San 1825 waati la, Watara minnu tun be Girisiko, olu tun b'a fe ka fangadafiri ke, ka Sikaso mine. Oma se ka sira soro.

- San 1840 - 1860, Dawuda Tarawele min ye Ceba fa ye, o ye Kijan, Kanpo, Mijanka jamana, Tengerela ani Banfora ni Korogo

maraw'mine ka fara Sikaso kan.

- San 1865 waati la, Njolo Kanafa minye fanga ta Dawuda ko, ou tubira ka don silameya la. A togo yelemania ka ke Karamogo wulen ye; n'o ye Karamogo bilen ye.

Sikaso y'a nini ka don silameya la. Fula Tukuleri minnu tun be Segu ni moriwi don, olu ye Umaru Sali, Yaya Kolaco ani Denba Kolaco ci ka na y kalandiine taabolow la. Misiri filia jora, nka o n'a ta bee taabolo min donna u koro n'o ye Tijaniye ye, tuubibaa ma sin ka caya o cogo la. Kejenkerennya la kelecew n'o ye sofaw ye, olu ma son ka tuubi. Berete minnu kera morifolananenwe Sikaso kono, sofaw tun ma son tuibili ma hali olu fana bolo. O Beretew bonnaw tun bora diiye na ka tugu sofaw ka taabolo ko; nka u labanna ka tuubi kura ye tuguni.

- San 1865 waati la, Bamanan minnu tun be Kenedugufanga kono, olu ye murutiko caman ke u ka yemahoronya nofe. Sikaso ni Fafaa Togola fana ye keleko caman ke Baninko mara nofe. A tun b'a fe k'o mine ka fana Kenedugu kan. O Fafaa Togola tun ye Baninko faama ye.

**Ceba Tarawele
Sikaso faama (san 1866-1873)**

sera ka jo ka Samori Ture ka kele kunben Ceba tile la. Owaatiwy'a soro Kenedugu jama hake be mogoo 300.000 bo. Sikaso jama hake tun donnenna te.

San 1887 waati la, tubabu sorodasi Kapitene Benzeri min tun cira Samori Ture ma lasigidenya la, o y'a jira ko

Sikaso jama hake tun b'a ta mogoo 4.500 la ka se 5.000 ma.

San 1891 waati la, tubabu sorodasi Komandan Kenkandon mincira Ceba ma lasigidenya la, o y'a jira ko Sikaso jama hake tun b'a ta mogoo 8.500 la ka se 9.000 ma.

San 1898, tubabu sorodasi minnu tun be Sikaso, olu nemogd Yetenan-Koloneli Odewudi y'a jira, ko Sikaso jama hake tun be se mogoo 40.000 ma. O waati y'a soro Sikaso ni dugu min jama hake be sangha nogon ma Afiriki tilebinyanfan fe, o ye Kano ye, Nizeriya jamana na. Sikaso jama hake caya n'a dogoya tun sirilen be lafiya ni kele waati la. Ni kele be Kenedugu kunkan, mogoo caman be na Sikaso konoyere tanga kama. Nka ni lafiya nana, mogow be bo ka taa u sigiyoro koro la.

Babenba Tarawele tile la (zanwuyekalo tile 27 1893 ka se mekalo tile 1 ma san 1988), Sikaso

y'a nini k'a yere ta, ka benkan bee bin ka bo a ni tubabuw ce. O yere ta in tun kera Ceba fana naniye a ka fanga banwaati la. Sabula jamanadenw tun dimina a koro, k'a kelen be tubabujon ye. Nka tubabuw tun be ladiyali min da a kan, o y'a bali ka yere kuma fo. Sikaso ni tubabu kelela o yere ta la fo ka se Kenedugufanga binni ma

**Babenba Tarawele
Sikaso faama (1893-1898)**

Samori Ture ye Kenedugufanga kele : Kenedugufanga kelekun

Samori Ture ni tubabuw ka kele konona na, a ni Ceba bilala nogon na; sabula o tun ye tubabuw demebaa ye. Obilano gonnna sababubora waley filia la. Kejekafetaa sira tun tiger. Samori ka mogow la. A tun be taa sow san yen, a ka kelecew ye.

Kejekafetaa sira tigeli

Fulafanga tun be Segu, n'o ye Tukuleri ka fanga ye. Olu tun be Samori ni kejeka ce ka digi koron kan. Dance minnu tun jirala Samori la tilebinyanfan fe a jenogon faama tow

fe, a tun sera o dance bee ma kaban, a teseke teme olukantuguni. Kejeka fe tubabuw tun ye Bamako mine kaban san, 1883, a tun te ku a la ka don yen bilen. Woroduguyanfan fe tubabuw tun ye Gumanko fana mine. Okera Bamako minesan. A to tun tora

koronyanfan ye, n'o ye Kenedugu ye. O dun ni tubabuw be je la. Samori naniye kera Sikaso keleli yesan 1881. Okera a kelen ye k'a kun don kele filia la nogon fe san 1885 ni 1886 furance

A to be ne 6nan na

Ni y'i ka jamana ci, i bë taa ke dō ka jōn ye

Ne bëna kuma Mali kan. Mali kono bi, a kelen bë sogo ka fasa, muru da ka go, sogotigela bolo fununnen don, tasuma fana satō don. An ka jamana kuma kelen b'o ye bi. A kelen don diwaa yere ye; ko ni ne t'o la. A kelen don ntolokoronyoro kuma ye. Tine te fo yen.

O de la ntolo y'i kanto a muuso ma, ko n'a y'a men ale koronbaaw da ko n'y'a faga, a kana jore n'ale ye. K'o te tine ye. Nka ko n'a y'a men u da don o don, ko n'y'a faga, do ko na n'ka ye. N'a bë se kasi min na ale su kunna a k'o kë. Okelenin bë soro tine ye.

Mogoba bë ka dogoya Mali kono. O b'a jira ko jamana in jugu bë ka caya a ni ye. A be k'a fo bënbalia be jamana körönyanfan fe. Nka Bamako bënbalia ka jugu n'o ye bi. Mogokoroba minnu ka kan ka

Yaya Mariko

Ke kojudalasabaawye, olu de kelen bë tasuma dadonbaaw ye. Waati temena, sigidalakelew kuma tun mana se misiriwila, a kelen tun bë fo ka ban yen. Nka bi, kelen fanba be wuli misiriw kono ka soro ka sigida n'a lamini be labo. Dalasabaa te soro a la a tuma na.

Denmisénw te jamana cibaaw ye bilen. Mogokoroba de don. It'i miiri fasocikuma sila bi, i te min do

men mogotoroba dōw da. N'a t'a dōn, ko mogo minnu ye kalanwke, k'a ta tubabutile la fo ka se fanga folo ni filanan ma, k'olu bë desé ka bë jamana marali kan hali bi. Geleya min bë jamana in kan ani jamadan fanba kan, u t'a kalama. A bë fo ko waliden te ke mogo den ye. O bë cogo min na, walijamana te ke mogo faso ye.

N'i y'i ka jamana ci k'i ne bë do ta duman na, a meen o meen i ne fila bë ci yen, i fiyent bë na i sigii ka jamana cilen tomon na.

Ne be min fo Malidenw ye, an ka jogon mine. An ka here b'o de la.

N'o te an ka kuma caman ninnu te se k'an ka jamana in bo bolo la.

An ka fanga bonya, ka fanga lagosili dabila.

Yaya Mariko
ka bë Senu Bamako

Maaya yere de ye miiri ye

Burama Berete

Hadamaden miiri bë se numan ma, a miiri bë se juguman ma. Jon si se t'o la. Nka ni hadamaden ye miiri fila in da jogon koro, a b'a ye ko juguman de soro ka teli ni numan ye. O de be na ni tineni ye jamana kono.

Hali ni numan soro ka dogo, barika b'o de la. Sutura b'o de la. O de be jamana danbetigya. Ala ka barika don Mali la, ka soroj jiidi. An k'an janto fotaw ni ketaw la. Jëni bë se ka mogo bëe sogoisen na. Nka n'a y'i sogo i ko la, o ka kan ka jepini. Djë baara o baara, ni hadamaden b'a kë, a k'a to a ka k'a nafako ye, fo ka jamadanen tow b'o inu ma. O de ye kuma ani baara nafa ye.

N'i y'a men an ka maramafewta, bënbalia de b'o kë. N'o te faraje ni farafin, marifa ko man di mogo si ye dugukolo kan. Sabula marifa bë ni de bë; a te ni dilan.

Ala k'an ben kelen ma. Ala ka Mali deme.

Burama Berete ka bë Diyu,
Kajolo mara la Sikaso

Basabugu ntolatankene ye «poto» negelamaw soro

Poto negelama ninnu sababu bora «Fadugu Basabugu kanuyaton» na. An ka duguden minnu sigilen don Bamako olu ka ton don. A kera jenajeba ye setanburukalo tile 12 san 2016 Basabugu dugu kono, Falaje Komini na, Kati serkili kono. Duguden ni dafeduguw mogow sëbekoro bora, ka na a jenajeba in ju la.

Ntolatan ye tulonke ye, nka o koro te ko kongansan don; bawo bamananw ko : «Tulon kana sëbe sa, sëbe yere kana tulon sa». Maaninfina te ne nin si ko. Funankeninw, an k'an jilaja, kele fosi kana bo ntolatanw na. An yere dama ni jogon ce don o, an ni dugu werew mogow ce don o, an k'an hakili to nin

laadilikan na. An ka bë jini dugu ye ani dafeduguw ye. Ank'an ka dugu here jini, k'an sekodamajira ke dugu werew ka here sori lila.

Nin te anw k'a ton siye folo ye dugu demeni na. An delila ka na jiriu turu yan, ka ntolatankene in koori. Ton y'a jeniyoro fin duguko la, ka teme : «lakolisoko» bë o la, jigginsoko bë o la; da te se ka se a bëe ma. Ni maa jineni i jujon ko, i labanko b'i kamangan. Funankeninw, an kana jine Basabugu ko, an kana son ka ke nantan kolonw ye. An k'an cesiri dugu ye.

Simiyan Zankolon Tarawele ka bë Basabugu, Falaje komini na Kati
Tel : 77 09 39 72 / 65 82 81 40

Lamo de bë den ke nafamafen ye

Denmisenni caman ka faneni ni baneni bë damine du kono, a fa n'a ba jena. U te fen fo. U bë yele ko karisa da diyara koyi ! Den te se k'a yere mara. Fa ni ba de bë folo k'a lamo. Kunun denw ni bi denw bëc ye kelen ye.

A bë fo mogokorobaw fe, ko denmisenni dumunibakela ka fisa n'a kumabafola ye. Hali denmisenni ka sonyani bë damine du kono. Dugumene son koro ye cinni ye. Cinni dun ye kojuguke ye.

Ni denmisenni ma mara ka je, hali n'a taara tunga fe, a bë marabaliya walew ke yen. Mali dun

Faraban Balo

baarakogelya n'a warikogelya bë ka denmisén caman ke tungafetaalaw ye. O gelya bë dutigw kan.

Ni balo te dutigi min bolo

bi, wari fana t'i bolo, i ka dudenw marali bë gelya. I ténna se ka mogo si bila baara la kasoro i ma dumuni di o ma. U bë muruti i ma. U bë dumuni soro yoro min na, u bë taa yen.

O ye bonya bannen ye dutigi kan o waati kono. Nin bëe ye bi dutigw haminko bë. Bi temena, sini bëna ke cogo di?

N'an banna an denw lamoni ma ko gelya bë yen, soro bëna waati min na, o b'a soro mogo t'an bolo. O la nimisa bë na.

Faraban Balo ka bë
Fuladugu-Kotuba, Kita mara la

Ninan bagajiw ka ni

N'i ye salon bagajiw ni ninan taw cogoya laje, i b'a ye ko furance jan de bë u ni jogon ce. Salon, ntumu ye tijené mindon an ka komini koorisénéna koon, a tijené kéra sababu ye ka geleyaba lase u dōw ma. A tijené fana juguyara dugu dōw la ka teme dugu dōw kan. Koori be fura ke ka tile 15 bila a furaké donw ni jogon ce. Nka salon koorisénéna caman tun be furakéliko fila-fila ka dogokun kono. Halidow ta tun ka ca n'o ye. Bawo furakeli kofe tile 4 wali tile 5 n'i tun ye korifor laje, i b'a soro do farala ntumu caya kan. Mogo caman ka furakéli tun be ka ke sanjikorowosi ye. A kolo juguyara koorisénéna dōw kan kosebe. Bawo an ka komini kono koorisénéna dōw binna fo ka se dōrème baa kemefila ma (2.00.000) dōw ta yere cayara n'o ye. Nka min ye ninan bagajiw ye, a furakeli no ka ni kosebe. N'i y'a don korifor la, i be tile 15 ke ka soro ntumuw ma se ka caya i ka koori foro la. A bë fo ko ni su be ja o be don sognomada fe. Kabini an ye furakeli damine fo koori kunfelow be jini k'a ci kasoro koordinatumuw ma se ka tijené don korifor si la. N'a foorila nin cogo na, ninan koori soro be son ka bonya ka teme salon ta kan.

An ka ninan geleya ye min ye koorko la, o ye ji caya de ye. Nka o geleya te koori foro bë la. Foro minnu bë jidaw ni ledaw la, o korifor dōw bë yen olu ténna se ka sabati kosebe. K'a sababu ke ji cayali ye. Nka o forow man ca. N'a bora olu la, korifor to bëe cogoya kanji.

Ne ka foli bë semudete ye. Bawo sénékelaw ye koori bagaji ko geleya min fo salon, a m'o ke a bolokofeko ye fewu !

Daramani Sise ka bë Noglaso,
Sanzana komini na Kinan Sikaso

Poyi : Yerédangala

Burema Keyita

Yerefaasu a to, dangalikan t'a tigi to.
Kumakan jugu b'a fobaa nagasi.

Kallikan kolon be hadamaden jigin yerejanfa kolon kono.
A bë n ni ba ce, fatoya bïlen dabora.

Sa be mogo cin, o b'i bila,
Wara be mogo mine, o b'i bila,
Nka dangalikan jugu t'a tigi bila abada.

Kuma numan fo ka jenin i yere ma,
O be hadamadenya sabati.
A jo, yerédangabaara juguw jo.

Yerédanga be hadamadenya segin k'o,
Ka dubaw nagasi, k'u ci bogobogo,
Ka jidili siraw geren baddaba.

E! kodonbali, i bokolo togo numan makaran.
I ka jamana danbe koro makaran.

I bënbaçew senno laku rayda
danbetigya sira kan.
Yerédagan baara be jamana nagami.

Burema Keyita
ka bë Kucala Akademi na

Kalankene n° 179nan :

Dane ganan, dane dorogolen, dane bonna ani dane nana

Bamanankan dane suguya ka ca.

1. Dane ganan

Ale ye dane ye min ye kolo kelen ye, faranck t'a la nefe, a t'a la kofe.

Misaliw : Jamana, sen, ji, saga, e, i (nonabilaw).

Kolosili: Siginidenw be fara nogon kan ka ke kanje ye, kannew be fara nogon kan ka ke dane ganan ye. Dane n'a koro don. Kannew mana fara nogon kan ni koro t'u la, o te dane ye.

Misaliw : "rotokébe", "luwu", koro t'o si la bamanankan na, wa dane te.

Dane ganan dow fana be yen, kolo kelenw don, koro kelenw don, signiden b'u la."

Misaliw : nonabilaw, i'n'a fo : (a, i, e, n, u a'), adw.

Dane ganan taamasiyen ye nin ye, kolo kelen don, tige kelen don, nenor t'a la, cenor t'a la, konoro t'a la.

2 - Dane dorogolen :

Aleye «dane fila walima dane damado

kafolen ye nogon kan ka dane kura bange». Dane ganan fila, saba, naani be se ka soro a dow kono.

Misaliw :

1. Dane fila kafolen : negeso = nege = so

2. Dane saba kafolen : kanfilafo = kan + fila + fo

3. Dane naani kafolen : basakankorotig = basa + kan + koro + tige.

Kolosili : dorogoli suguya ka ca :

- Togo fila be se ka dorogo : Kalanden

- Togo ni mankulan be dorogo : warabilen

- Togo ni wale be se ka dorogo : Pankurun

- Wale fila be dorogo : Solikawuli

- Togow ni ciw be dorogo : Ala-kamuru-jan

3 - Dane nana

Ale ye kumasese yelemanen ye ka ke dane ye. Asuguya ka bamanankan na kosebe. Don o don kura be dilan ka taa a fe.

Misaliw :

1 - Kumasese : Koro te maa sigi

2 - A dane nana : Koro-te-maa-sigi

3 - Kumasese : Lo te n tolo.

4 - A dane nana : Lo-te-n-tolo.

5 - Kumasese : N ta be n kono

6 - A dane nana : N - ta - be - n - kono.

Kolosili : Don o don dane nana be dilan bamanankanna. Koketa caman be ke galoduguw kono, togo tun te olu la. Bamanankanslaw ye togo da olu la, k'ku be benkanw ye yoronin kelen, mogo t'u dilanbagu d'ona, mogo t'u dilanyoro don, mogo t'u dilandon don.

Misaliw :

Tunga-ma-diya-n-na, o ye manabore do togo ye. An'a koro be nogon na. Nka bitungadenw doron t'a san. Haliminnu te ta taama na, olu b'a san. Sabara do fana be yen, u'y'ow lese sete-n-fa ye, bawo a tige man di.

Faantanw b'a san u denw ye. Nka sisani bee b'a san, bee b'a don.

4 - Dane bonna

Ale ye dane ye min kelen be ni dane

ganan ni noronna ye (enor, konoro, cenor).

Misaliw :

Kononin = kono + nin
ladon = la + don

Lenço = le + n + go

Kolosiliw : Bonna ni dane ganan be se ka bo nogon fe mogo dow bolo.

Min be se k'a to u be danfara joona, o ye k'a fo dane gananye kolo kelenye, dane bonna dun t'o ye. Halli ni dane ganan ka jan, a te se ka tige, n'i y'a tige, koro te ke a tigedaw la.

5 - Dane sogolonen

Dane dorogolen ani dane nana a be fo olu ma dane sogolonen. Birigw be sogolon cogo min ka ke kogobolo ye, o cogoya kelen na dane fana be se ka sogolon ka ke dane bakuruba kelen ye.

Misaliw :

Lagosibere, bololaneg, kunkorodonnan, dugutigi-y'an-wele, adw.

Mahamadu Konta

Lawale Geresijamana (1)

A jini ka dije don k'a lakali i ka kole ye. O hukumu kono, an bena jamana koro be lakali, min ye sangaba soro dije kono, Farawunaw ka fanga bannen ko Eziputi korolen kono, san ba caman sanni nabila Isa ka bange.

Lawale Geresijamana ye Eziputi nonabila dije kono, fanga, donn, soro ani hadamadenya sabatili sira kan.

'Kodon bora Farafinna ka taa Farajela ni lawale Geresijamana ka sannayelen ye. A be fo lawale Geresijamana denw ma Gerekwi. San 2000 sanni nabila Isa bangeli ce, lawale Geresijamana kera jamanaba ye. A ye sangaba soro san 500 ni san 400 waatiw la sanni nabila Isa ka bange. Lawale Geresijamana kera kabako jamana ye. Kabako fojo ye, a gundetunka ca 2000 ni koye. Eropu dugukolo fanba ani Azi gun yoro dow tun b'a ka mara kono. Jikanmogow tun don. Jiritu, nene ni funteni ani sanjiba mogow fana tun don. Dugujukorotamene ni dow ko a ma takulu ani dugukoloyereyere jamana fana tun don.

San 1650 ani san 1598 sanni nabila Isa ka bange, dugujukorotamene caman wulila, ka na ni dugukoloyereyere caman ye, minnu nana ni tufanajiw ye ka dugu caman halaki ani ka folokobaw dulon duguw kunna.

A kabako do fana kera a jamanadenw ka dugukanu ni u ka kan kanuni ye kosebe ye. Korolen, dugu minnu sigilen be gun ani kulu kan, olu ka yoro n'u ka kan kanu ka bon u yoro kosebe. A ka ca a la, mogo minnu munumunuyoro bee y'u ka gun walima u ka kulu ye, olu norolen b'u ka dugukolo la fo saya. U be kan min fo o fana b'o cogo la. Ni mogo min tun te geresikan fo o waatiw la, Gerekwi tun b'o jate kodonbaliye, o tigilamogotun ye bolokofemogoye ani wula konofen.

A kabako do fana kera, a jamanadenw ka seko ni donko bonya ye. Diineko barika tun ka bon. Alacaman tigilamogow tun don i'n'a fo Eziputikaw. Sebenni ni dönnikelabaaaw tun b'u bolo. Cike, soro yiriwalibaa raw, ani kele ni cesarinya ye Gerekwi ke jamanaba ye fo u-sera ka dije bee mara, i n'a fo Eziputi tun be cogo min na. Lawale Geresijamana sigira dije kunna ka san keme caman ke, sanni nabila Isa ka bange.

A kabako do fana kera farikolonenje fanga bonyali ye, min nogon tun ma deli ka ke dije kono fojo.

A ka kabako do fana kera demokarasifanga sigili ye senkan. O nogon tun ma deli ka ke dije kono fojo.

O hukumu kono, u ka duguba fila ye sanga soro kosebe, Ateni ani Sipariti. O dugu fila tun be fadenya nogon na, bawo u taabolow tun te kelen ye jamana kelen kono.

Lawale Geresijamana kodonnaw ye donneya minnu to u ko, o ciyentabagaw kera farajew ye; nk'u nafa sera dije bee ma.

Mahamadu Konta
An ye kunnafoniw bo tarikigate do kono

Maakoro n'a denw n'a modenw be baro la. A ye jininkali ke : a be fo ko jamana y'e nin toni haké soro koori, malo, tiga, sanuna, adv. Toniyemun ye. Mogo ma soro jama na ka jaabi jonjon di. Cecoroba ye nefoli ke.

Nefoli :

Kamiyon konodonir girinya be jate kilo ba caman, bagaramu ba caman walima bagaramu keme caman. Ni girinya sera bagaramu ba caman ma, walima bagaramu keme caman, ma, toni (t) da de be fo o girinya la : toni kelen, toni fila, toni tan, toni mugan... Tonni = bag 1.000.

Toni ye bag kunnasigi ye.

An ka katimu ci ka bagaramu n'a kunnasigi scben k'u kalan :

Kolosili : So kelen, jateden kelen Misali : bag 4973 = t4, Kilokofo 9, Kilo 7 ni kilo 3.

1. I yere sifile ninnu na :

Nin girinyaw da seben, jateden bee n'a ka so : bag 1827; bag 7,302; bag 32.000; bag 8035;

2. I yere sifile ninnu na :

A' ye ninnu dafa bag keme na : Kilo 65: Kilo 90; Kilo 84; Kilo 4, Kilo 63

3. A' ye ninnu dafa toni 1 na :
bag keme 8; Kilo 765; Kilo 200; Kilo

Daramani Tarawele

950; kilo 103; kilo 620.

4 - A' ye ninnu bayelema

toni 29 : kilo.....; toni 3 kilo 5007 = kilo...

kilo 76952 = toni ...

Kilo 6000 = toni ..., bag keme 6 ni joni 2

5 - Jatenini :

Nin kamiyon lankolon girinya ye kilo 1200 ye. Ku toni 3 kera a kono. Afalen girinya ye joli ye?

Karamogo Daramani Tarawele
Sumanekelañw, kalan Diya

Simandilan izini do bëna jo Ginbani, Jëma serekilli kono

Simandilan izini kura do joli bolonobilala Mali ni simanko cakeda do ce mi be wele angilekan da ne surun na Gayiya (GAIA) Equity LID. A kera setanburukalo tile san 2016 Lotoli Aradisoni na Bamako. Simandilan izini in joli baara kuntaala ye san 3 nogonna ye. San o san, a'be siman toni miliyon 1 ani tila (1,5) dilan.

Simandilan cakeda in, n'o ye Gayiya ye, a sigira senkan kabini san 1957 waatiw la. Izini 60 ni k'o b'a bolo dije kono. Tile o tile k'a ta siman toni 1000 na ka se 10.000 ma, a dow b'o dilan.

Sikasofanga jujon n'a laban (to)

Pe 3naan to

Ia: A yere fe n'a tun sera Sikaso la, o tun b'a ka fanga walangata ka sira do dayele a ye.

Sonini kelecew ye

San 1885 ka se 1886 ma, sira tun te Samori bolo bilen ka taa sow jini a ka kelecew ye. O sow tun be taa jini Sahelijamanaw na ani Masina. O tun b'a to a ka se ka tubabuw kele ani ka Tukuleriw kele Segu. Samori sako tuyesa, ka taa sow jini Mosijamana na; nka Kenedugu b'a ni yencé. Ode koson Samori y'a kogo da Ceba n'a demeaa tubabuw keleli la walasa a na se ka sira soro ka taa Mosijamana, Kon jamana, Jene ani Gana, sonini na. Wasolonn'oye Samori ka jamana

Samori Ture sigilen be masakesigilan kono

ye, o ni Kenedugu karila pogon na san 1887. Samori demeaa tun ye Kanpojamana, Gana jamana fanmin ka surun a la, Nkurala, Kofana ani Nolaso.

Samorikele tijeni fanga bonyana kojugu. Mogo 5.000 fagara Ceba ka mogow la. Samori ka mogo 8.000 fo 10.000 tora a la. Samori den Mansa Mamadi; a balimakew Keme Burama; Manigibe Mori; a balimadenw n'o ya kanemew ye; Gibele Mamadu Ture min ye Musa den ye ni Lanfiya Ture koreke y'o ye; a balimasira jan do n'o ye Sidikila Alifa Umaru Ture ye, kelekuntigi dow i n'a fo Langaman Fali, Folonka Madu, Toron Kalifa, Manijan Moriani Wurigibe Musa, nin bee tora o samorikele in na. Serenki-Musa - Kulako - Tuman kera lujurato ye a si to kono.

Ceba ye Keme Burama, Monigibe Mori ani Langaman Fali kunkolo ke ka tubabu sordasiw kintigi Arisinari jansa san 1890 desanburukalo la.

Tubabuw ye farafinaamaw kodon pogon na walasa una se k'u sako soro ula. U'y'u melege Kenedugufanga la ka Wasolofangabon. Oye Kenedugu yere mineni sira dayele u ye. Tubabu sordasi Kapiteeni Morisoni min kera o sababu ye, san 1898 u y'o jansa n'a waatiwari 200ye. Tubabuw sinna k'u ni da Afiriki tilebiyanfan mumé mineni kan.

Ceba demeaa wera tubabuw ye. Fo a tun b'a kun körta ni nin kuma in ye : «Ka n jigi dalen to tubabuw kan, n te siran mogo si nc bilen». Gana jamana fan min ka surun Kenedugufanga la, o mogow fana y'a dème.

Tubabuw ye Kenedugufanga kele

Ceba Tarawele fatura san 1893 zanwuyekalo la. A su donna san 1893 feburuyekalo tile 16. O ye tubabuw bila kononamiiri la Kenedugu fangatigiko la. Hali ni Babenba tun te mogo walanalannen ye olu nekoro, u sonna ale la ka teme Ceba denke Fu kan. Babenba ni Ceba be la. U bankun tun ye Babenba la Kenedugu ka yerekahoronyanko ye. U tun be kuma suguya bee fo a ma. Dow ko kelece farin te, dow ko mogo hakilima te, dow yere ko janfanci doni, k'a tenu se k'olu jenogon Ceba bo.

Layidu caman tun be Kenedugu ni tubabuw ce, Babenba ban a o bee waleyalu ma.

- San o san Ceba tun be misi 80 min di, a k'a t'o di.
- Sikaso sofaw tun be Segu ni Buguni serekiliw ceci ka taa sonini ani jenjini na, kasoro olu be tubabu ka mara kono.
- Tubabuw tun b'a bisigya ni kuma fen o fen ye, a k'ale t'o si ye.

Tubabuw ka mogo minnu jenissen don jijukorosaya ma kunnafoniko la farafinaamaw senkor, n'a be fo u ma tubabukan na «azan sekerew», olu minnu tun be Sudanjamana togola, udagayorotunye Kayiye. Oazan sekerew nemogo Kapiteeni Morisoni, Babenba y'o sebekoro nangata Sikaso. O de ye

Kenedugu keleli sennateliya tubabuw fe.

Feburuyekalo tile 1 san 1898 Kapiteeni Morisoni ye Sikaso bila. A selen Npedugu feburuyekalo tile 2 san 1898, karamogocé ka mogow y'a mince ka minne bo a la k'a sigi nege koro, ka galaji bon a kan k'a fin ka laban k'a taman ci i n'a fo Sinafow. O don de la Faransi y'a jira ko Sikaso b'a ta a jinkini kan.

Halibian be don min na, kunnafoni fosi ma soro folo Sikasokaw yere fe Sikaso mincoggan tubabuw fe. Kunnafoni min be ka fo, o bee ye min soro Yetinan - Kolonel Odewudi fe san 1898 mekalo tile 11; n'o ye Sikasokelene naniya siridon ye tubabuw fe. Muqu dadonna o don kelen bee la. Sikasokaw kana laben fosi masoro bilen. U ye lere 10 pogonna soro kele la. Wulafenye kanje 15 waati la, kunnafoni soro la Babenba ye dije to. O kera Sikaso minnen ye. Tubabuw ka kelecew donna dugu kono. Fen o fen ka di u ye, u y'o bee ta. A kera kele juguba sennatelin ye. Sabula kele kera ka ban ka Sikaso mince k'a soro mogow be dugu kono, olu t'a kalama. Mogow yere tun be tobili la duw kono u hakili latigelen.

Bolodese koson, dugumogow ye Sikaso bila ka taa u bololankolon. Tubabuw ye Kenedugu mince ka fara u ka mara kan.

Pogonntumuw be senekela ka segen ke fu ye

Ntumu ye fénjenama ye, min ka juju sumanw ma kosebe, kerékerénnnyenla sajo ni sunan ani keninge. Nperenpere finmannin min be pan sufe, o de den don. A be fan da nowolo kono kabini no ketuma ka wololi damine. Nperenpere min don, a bonya b'a ta milimetere 10 na ka se 12 ma. A belebelebaw bonya b'a ta milimetere 26 la ka se 28 ma. Kaman naani b'a la. Fila minnu be kofe, olu finman don. Fila minnu be jefe, olu belenman don ka finmank'o jefe.

Nperenpere musoman be fan misennin caman ton-ton bin walima nowolo kono. Tile 3 ka se 4 ma, u be toro. Den ninnu galabu ka kene. U be sin ka panni damine ka taa fan bee fe. N'u ye nowolo soro, u b'o sogo ka don o kono. K'a ta tile 29 na ka se 30 ma u torolen kofe u ka ntumuya be soro ka bange a nema. Tuma dow la ntumu 40 be se ka soro jokurun kelen kono. Tile 5 walima 6 kono, u b'o jokurun dunka ban pewu. Ntumu fen'o fen ka

ntumuya sarati mana dafa k'a to jokurun na, walima bintu la, a be bin dugu ma ka dingi senni ka don dugu jukoro ka san to ke yen. Ni samiye were sera, a be bo ka ke nperenpere ye. Nin kunnafoni soro la Madamu Sidibe Fatumata Dugune fe. Ale ye jenjinkela ye dije cakeda la min jenissen be sumansiko jenjinini ma jirmayor ni sahelikungo kono n'o ye Ikrizati (ICRISAT) ye.

Mali jamanaden kemesarada la 80 ye wulakonbaarakelaw ye. Walasa ka do fara keninge ani sano sene soro kan, nonantumu keleli ye wajibi ye. Osiratige la, Ikrizati be ka deme don senekelaw ma, a ni minnu ye baarakelaw ye. O waleyaw daminenen be san saba bo keningesene ni sano sene osiratige la, walasa k'olu soro jidi. Baara kelen do kera senekelaw kalanni ye jodunntumu keleco go la ni poson fiyatawye anitumukalaw bilaliforow kono. Ntumukala ye fénjenama suguya do ye, u be min silakolokolo

ka lamaraborenin kono. Ale fana be ballo jodunntumu na.

Ntumukala boreni 400 pogonna donna forow kono Moti mara la ninan. O de y'o mara in senekelaw tanga jodunntumu mantoro ma. Nin waleya in jenissa dugu o dugu ma, a bee y'a keco go matarafa a nema; fo n'a kera

Foro soro nagasill siratige la, keme sarada la, 60 be se ka ke jodunntumu no ye (60%)

Dinbalis senekelawye. Yen senekelaw ma ntumukala boreniw tila u ni pogon ce damakeje kono. U m'a kecogo fana matarafa. N'o te hake min dira u ma, o tun be kungokolon taari 700 lakana. O be ben kilometre 15 koorilamini ma.

Kalifa Jakite / Dokala Yusufu Jara

Kaba (majo) be sene dije kono a be san 9 000 bo

Kaba buruju

kaba ye sumankoroba ye. Aburuju ye Ameriki gun cemanceyanfan jamanaw ye, kerenerenneya la Mekisikijamana. A bora falenfen min na, o ye tewosent ye. O tun be sene Mekisiki sigibaga follow fe n'o ye Endiyenw ye, a be san 9000 bo bi. U tun b'a mugu bo k'a ke dumuni ye.

A be ka sene ka taa fe, a labaarali donniyaw fana jiidira ka taa a fe, fo Tewosent in nana yelema ka ke kaba ye ni dow ko a ma majo. Dije kono, hadamaden ka donniya nana ni suman minye, o ye kaba doron de ye. Tewosenti kise de topotora, k'a kolokolo Ameriki gun sigibaga follow fe, n'o ye Endiyenw ye, k'a bayelema sine caman, san kem'e caman kono, fo k'ale yere tunun pewu, a ka bagne fen were la min tun te yen, n'o ye kaba ye. N'a fora ko sene ye ce ye, nin y'a koro do ye.

Kaba wolocogo

kaba ye falenfen ye, wo be min kala la, fu b'o kono. Falenfen kalawoma fuma don. A furabuluwa ka bon. A mana dan, kise be falen k'a falenkunbo. Obe moya ka ke kala ye. Kabakala o be bolobo, dowb'a fo ma gisingasan. Fine ni tile ni sanji ka

Kaba bilennin be an fe mali koro yan

baara fe, o gisingasan kisekisew be jigin kala ni buluw tugukunw kono, ka kise were soro yen k'o konomaya, ka wolo tutan na wolonugu kono. Bonsibo be na ni kaba merenninye. Obe moya ka ke kaba kuru ye.

Kaba nafaw

Suman min sene nendondije kono ka teme malo ni alikaama kan, ka teme suman bee kan bi, o ye kaba ye. Hadamadenw b'a dun, baganbalo don, hali a be bayelema iziniw na ka ke makojefen suguya canan ye, i'n'a

fo tajimafenw.

Konobara fali bolen ko yen, bawo a be se ka ke dumuni, minfen ani tulumafen suguya caman ye, farikolo nafalan caman be kaba la n'o ye witaminw ye. O witaminw farikolo kisi joli tijeni n'a fanga dogoyali ma, k'a kisi korecogo juguya ma ni fasaw ni sominanw kologeleyali ye. A be bana dow furake, ka dow nogoya.

Kaba be dun dije fan bee, a be soro fan bee, a be sene fan bee, o koson a ker a nafolomafenba ye. Sankadunnaw ni bayelemanaw ni baganmalaw b'a sankosebe. Kaba nafa do ye, a b'a yere berefren dugukolo ani waati suguya caman ma.

Kaba fan bee ye nafa ye : a kise, a kolo, a kala, a bulu, a bu.

Kaba suguyaw

Kaba suguya be 200 ni ko bo dije kono, dow je worojilama don, dow je ye ncremugulama ye, dow jelen don, dow bilennin don, adw. Kabasi koro be yen, olu ma laben mansin na; Kabasi kuraw fana be yen olu labennen don mansin na, a be fo olu ma kabasi nafamaw. U bee n'u nafa n'u geleya don. Kabasi koro dundala ka di. A si be soro, nka a soro ka dogo

taari kalen na. Kabasi nafama soro ka ca taari la. A be wari caman lase senekela ma. Nka senekela te se k'a mara si ye, fo n'a taara do san. A dundala timiya te korolen bo.

An fe Mali koro yan, kaba suguya donneen dow ye :

1. Falibokaba,

2. Subagakaba : ni tonsopimi walima gangekonodimi be muso min na, n'u kono te jo, furabolaw b'o kaba suguya in ni geregere dili, nagami k'o muso ninnu furake.

3. Wulubokaba be yen,

4. Kaba bilennin,

5. Kabajenin, adw.

Ni kabasun den ka ca ni fila ye, a be wele kabatonti. Kaba min kise ma dafa, o ye kaba wolowala ye.

Kaba jensemma dije kono k'a sababu ke kirisitofu kolonbu ye. Ale selen Endiyenw fe yen, a segintanana ni kabasiw ye Erpu, kabasi bora Erpu ka dije yoro tow lasro, k'a sababu ke farajew ka maraw ye Afiriki ani Azi gunw kan. Kaba be ne kosebe toropikimayorowla, funtenimayorow ni sumayamayorow.

An ye nin kunnafoniw soro Entereneti kan ani kaba donbaga nana bolo an fe yan.

Mahamadu Konta

Mali denmisew ka sanfilafila, nena je kerenerenben be desanburukalo la

Kabin Jamanakuntigikoro Modibo Keyita tile la, denmisew tun be nogon kunben nena je min na, o tun be wele denmisew ka dogokun kelen nena je. O daminenwa san 1962 ka se 1968 ma. Fangadafiri kelen Musa Tarawele fe san 1968, o y'a yelema ka ke san fila o san fila nena je ye denmisew fe. Mali denmisew be nogon soro seko ni donko nena je la. Mali donkili korow, a dosen korow, a nogolow, adw; olu tun be bo kene kan denmisew fe k'u jira jamanadenw na. Tubabukan na, a be wele «Byenali».

A byenali in tunjora k'a sababu ke

gelyaw ye jamana kono. Linan, jamanakuntig Iburahim Bubakari Keyita y'a nini k'a lakunun. A be ke byenali kerenerenben ye min be ke Bamako desanburukalo la san 2016 laban na.

Arabadon, setanburukalo tile 21, san 2016, a baaraw damineni kera nena je ye min nemoogou tun be jamanakuntig bolo. A kera seko ni donko soba la Bamako.

A labenniekulu sigira senkan. Baaraw damineni nena je in labenku tun ye ka jamanadenw ni dijemogow ladonniya byenali lakununni kan. A

kun do fana ye ka kalafili ke walasa k'a don marabolow be da-da nogon kan cogo min na ka teme faamaw nekor a dayesledon nena je senf. Kalafili ye jaabi min di o kera nin ye : Kulukoro, Bamako, Kidali, Tumutu, Sikaso, Menaka, Tawudeni, Moti, Segu, Kayi ani Gao.

Kene kan, jamanakuntig ye kuma ta k'a ka nisondia an'a ka dannaya jira ka nesin Mali denmisew ma. Mali b'a ka denmisew bolo, a ma bin, a ma sa. O be da kene kan denmisew fe byenali in senf.

Seko ni donko minisiri Madamu

Njai Aramatulayi Jalo fana ye kuma ta. A y'a jira ko byenali be ben ni hadamadenya sabatko fo jaman kono. A y'a jira ko byenali kerenerenben don; bawo marabolow kuraw n'o ye Menaka ani Tawudeni ye, olu sen be don a la. Maliden minnu sigilen be kakan, olu sen be don a la, ani lujuratsow ka nena je.

Jamana doron tena a jo ni nafoloko ye. Wele bilala kenyereyew ma. Oranzi Mali (Orange -Mali) ye miliyon 100 labila labew sabatili kama kaban.

Yusufu Dunbuya

Mahamadu Konta

Ntumu kala silakolokolocogo nininikelaw fe

An ka forow an'an ka nakow bee be se ka lakana ka bo ntumuwa mantooro ma, n'an ye posoni fiyeli lajo k'an wasa don ntumukalaw la. Posoni joyoro ka dogo doonin noddunntumuwe keleli la.

Nininikelaw be borenin do dilan, min jojan ye santimetere 25 ye k'a josurun ke santimetere 15 ye. U be keningkise walima sajokise nagami farinimugu la k'o k'o kono. Ka nodunntumu den 25 ta ka bila o kan ka laban ka ntumu kala musoman konoma 2 ta ka bila olu kan. A be fo ji feereta bidonin min ma Hawabidon, u b'o datige ka soro ka borenin don o kono. O bidonin de be dulon jiri do la foro kono.

Mali nininikelaw ni nininikela dunanw farala nogon kan ka ntumukala boreninw dilan; n'o ye k'u silakolokolo. Lekise minnu be borenin kono, ntumudenw be balo olu la. Ntumukalaw be balo o ntumudenw fana na; ka soro k'u fanw da. Fanw mana loro, ntumukaladenw be bo borenin wonin fe ka yaala ka ntumu jiri k'u dun. O ntumukaladenw be laban ka fanw da yorow la ka loro. U be sebekoro caya o cogola. A kolosira ko ja kuntaala jan de be ntumuwa caya yorow la.

Kalifa Jakite / Dokala Yusufu Jara

Kibarusaben be bo

kalo o kalo juma

laban na.

Mogow be se k'u hakili to o waati la

ka taa u ka

Kibarusaben nofe

u sorgocrow la

«AMAP» kuntigi
Usumani Mayiga

Kaw kunafonisabenw
baarada kuntigi
Janze Samake

Kibaru

BP : 24 - Telefon : 20-21-21-04

Kibaru Bugufiye Bosola
Bamako - Mali

Sebenniekulu

Mahamadu Konta,
Dokala Yusufu Jara

Labugunyoro : AMAPU gafedilan
baarada

Kani 2017 ntolatankuluwan intolatanwdonw

Kulu A : Gabon, Burukina, Sénégali, Zimbawe
 Kulu B : Alizeri, Tunizi, Sénégali, Zimbawe
 Kulu C : Kónowari, R.D Congo, Maróku, Togo
 Kulu D : Gana, Mali, Eziputi, Uganda

Kuluntolatanw: Tako fólo

Liberewili zanwuyekalo tile 14

Gabon - Gine Bisawo

Burukina Faso - Kameruni

Faransiwilli zanwuyekalo tile 15

Alizeri - Zimbawe

Tunizi - Sénégali

Oyemu zanwuyekalo tile 16

Kónowari - Togo

R.D. Congo - Maróku

Pori Zanti Zanwuyekalo tile 17

Nege kanje 17 : Gana - Uganda

Nege kanje 20 : Mali - Eziputi

Liberewili zanwuyekalo tile 18

Gabon - Burukina Faso

Kameruni - Gine Bisawo

Faransiwilli zanwuyekalo tile 19

Nege kanje 17 : Alizeri - Tunizi

Nege kanje 20 : Sénégali - Zimbawe

Oyemu zanwuyekalo tile 20

Kónowari - R.D Congo

Maróku - Togo

Pori Zanti zanwuyekalo tile 21

Gana - Mali.

Eziputi - Uganda

zanwuyekalo tile 22

Liberewili nege kanje 20 : Kameruni - Gabon

Faransiwilli nege kanje 20 : Gine Bisawo - Burukina Faso

Zanwuyekalo tile 23

Faransiwilli : Sénégali - Alizeri

Liberewili : Zimbawe - Tunizi

Zanwuyekalo tile 24

Oyemu : Maróku - Kónowari

Pori Zanti : Togo - R.D Congo

Zanwuyekalo tile 25

Pori Zanti : Eziputi - Gana

Oyemu : Uganda - Mali

Karidefinali: Tako filanan

Zanwuyekalo tile 26

Amice ntolatankene nege kanje 17

Kulu A fólo - kulu B filanan (ntolatan 25nan)

Faransiwilli nege kanje 20

Kulu B fólo - kulu A filanan (ntolatan 26nan)

Zanwuyekalo tile 29

Oyemu nege kanje 17

Kulu C fólo - Kulu D filanan (ntolatan 27nan)

Pori Zanti nege kanje 20

Kulu D fólo - kulu C filanan (ntolatan 28nan)

Demifinali : Tako sabanan

Feburyekalo tile fólo

Amicé ntolatankene

Ntolatan 25nan fólo - Ntolatan 28nan filanan (ntolatan 29nan)

Faransiwilli ntolatankene

Ntolatan 26nan fólo - Ntolatan 27nan filanan (ntolatan 30nan)

Finali : Ntolatan laban

Feturuyekalo tile 5, Amice ntolatankene

Ntolatan 29nan sebaa - Ntolatan 30nan sebaa'

Mali be kulu D kono Gabon 2017 Kani ntolatanw na

Mali y'a ka kulu signiden ani jamanaw don, a ni minnu bénə nōgon sōro Kani 2017 ntolatanw na Gabon jamana na. A bonniw kéra arabadon okutoburukalo tile 19 san 2016. Mali be kulu D kono. A ni jamana minnu bénə nōgon sōro kulantolatanw na, olu ye Gana, Eziputi ani Uganda. Mali ntolatannaw dagayorobénə ke Pori Zanti ye. O ye Gabon duguba do ye. Ntolatannaw némogo n'o y'u ka kapitén ye, o ye Yakuba Sila ye. Eziputi delila ka Kani ta si je 7. A y'a tako hake min k'e, o ka ca ni jamana

Kupu

bée k'a tako hake ye. Gana fana ye Kani ta sije 4. Kabini san 1978 Kani bora a la, Uganda tun ma se Kani kéné kan. O san 38 ye ninan ye. Mali sije 10 ye ninan ye Kani kéné kan. A delila ka se finali la sije kelen. Okéra Yawunde san 1972. Kongo Barazawili y'a gosi o la 3 ni 2 k'o Barazawili.

Kani 2017 in kéné kan, Mali ni Eziputi be nōgon sōro u ka kuluntolatanna zanwuyekalo tile 17. A ni Gana ta ye kalo tile 21 ye. Uganda be da o kan kalo tile 25.

San 2018 kupudimoni nebiantolatanw daminena Afiriki

Kulu 5 bolodara. Jamana 4 be kulu kelen-kelen bée kono. Kulu kelen-kelen jamanaw bée be nōgon sōro sije fila taa ni segin na. O mana kuncé, jamana min ka kuru mana, caya kulu kelen-kelen kono, o be taa Afiriki joyoro fa kupudimoni kéné kan Irisijamana kan san 2018. O be ben jamana 5 ma Afiriki kono.

Nin ye kulu 5 ninnu jamanaw ye :

Kulu A : Libi, Lajine, RD Congo, Tunizi

Kulu B : Zanbi, Kameruni, Nizeriya, Alizeri

Kulu C : Gabon, Maróku, Mali, Kónowari

Kulu D : Burukina, Afirikidisidi, Kapuweri, Sénégali

Kulu E : Uganda, Kongo Baraza, Eziputi, Gana

Nebiantolatan ninnu daminena okutoburukalo tile 3, san 2016; o kéra girinko foloye. Girinko filanen be daminé tiowanburukalo tile 7 san 2016. Girinko sabanan be daminé utikalao tile 28 san 2017; Girinko naaninan be daminé san 2017 setanburukalo tile 2, k'a laban san 2017 okutoburukalo tile 2 an'a nowanburukalo tile 17.

Kulu min ka gelen kosebe ni tow ye ntolatan kolosibagaw ka fo la, o ye

Kulu B ye : Zanbi, Kameruni, Nizeriya anि Alizeri. Jamana 3 b'o kulu in na minnu delinnanko ye kupudimoni ye. O fólo ye Kameruni ye. Ale ye Afiriki joyoro fa kupudimoni na sije 7, ka kupudafiri ka sije 4. Nizeriya taara kupudi moni na sije 5, Alizeri sije 4. Sisan jamana 1 de be sugandi kulu in na, min ka kuru mana caya. O be ke jamana jumen ye?

Mali be Kulu Cla. Okulu in na kónowari ni Maróku de delilala ka taa kupudumoni na. Girinkajo folo la Kónowari ye Mali gosi 3 ni 1.

O don, Samataségew kéra i'n'a fo se sulen ji la. Fosi ma je u bolo. Jokòsilà, a lakanabaga ce 4, cemancemogow fara nefemogow kan, olu si ma se k'u firifiri. Yatabare dörön de sera ka mone bo. Ntolatansen min be Samataségew bolo, o te mogo hakili sigi. Don döwla u nōgon te. Don wère la, i'b'a fo kabini Ala y'u dan, u ma deli ka ntola tan.

Mahamadadu Konta

Kalo Farikolojenaje Kibaruyaw

. Samataségé fitinuw be ye san 2017 fadenkéné kan : U taara Ecopi gosi Adisabeba 2 ni 1. Mali ka kuru fólo donna Sibiri Keyita fe sanga 4nan na, ka filanan don Mohamedi Keyita fe sanga 91nan na. Ecopi ka kuru kelen donna sanga 72nan na. Un'u ka kapitén Mohamedi Kamara an'u ka degelikaramogo Zonasi Komula be taa Mali joyoro fa san 2017 ntolatanwa fitinuw (minnu si te teme san 17 kan) ka nōgonkunben na Madagasikari jamana kan, olu de tun ye Kupu temenen in ta.

- Sitadi Maliyen kéra ntolatantow ka ḥana ye ninan : Ntolatan kunfolow bannen, a to tun tora ḥana naani ye. Olu kelen ka nōgon sōro jaabiw kéra nin ye.

Fólo : Sitadi Maliyen, kuru 14 ani farranki 5

Filanen : Ereyali, kuru 17 ani dobolan 1)

Sabanan : Joliba, kuru 6 ani dobolañ 1.

Naaninan kera ḥaarela ce 11 ye.

SAN 2016 OKUTOBURUKALO KIBARU KONKO

- n° 2 : Baloko numan : Tulu ni nalakéfenw be sōro jiri minnu na

- n° 3 : Sikasò dugu bugunnatige

- n° 4 : Batakiw

- n° 5 : Kalankéné n° 179nan : Dañe ganan, dañe dorogolen dañe bonna ani

dañe ḥana

Dukéné n° 143nan : Lawale Géresijamana (1)

- n° 6 : Nōdunntumuw be senekele ka sègen ke fu ye

- n° 7 : Kaba (malo) be sene dijé kono a be san 9 000 bo bi